

© Guida Maymó corresponsal del Col·legi d'Arquitectes a Hamburg

*Quin potencial s'amaga en l'arquitectura i l'urbanisme davant d'una renovació democràtica?
Quin paper tenen els ciutadans a la pràctica en una nova manera de fer política des de baix?*

Aquestes són algunes de les preguntes que es plantejaren a la vuitena edició del festival austríac ?Urbanize!? organitzat per la revista d'urbanisme ?Dérive?, que tindrà lloc del 6 al 15 d'octubre de 2017 a Viena i que aquest any porta per nom ?Democracy?.

La Barcelona d'Ada Colau hi serà naturalment present, ja que ha tingut un paper destacat en buscar noves vies per a la participació ciutadana, com per exemple la plataforma digital

¿Decidim. Barcelona?, que recull tots els processos de participació de la ciutat, dóna visibilitat a les aportacions ciutadanes i permet fer un seguiment al detall de les mateixes.

A la ciutat d'Hamburg fa temps que es treballa amb processos de participació ciutadana a través de la plataforma municipal ¿Stadtwekstatt? (= taller de la ciutat), sobretot projectes grans com barris nous que es volen crear, el cobriment de part d'una artèria important de la ciutat, barris que es volen replantejar o, fins i tot, la possible participació de la ciutat a les Olimpíades. Segons la importància de cada cas, la manera d'involucrar-se i la força de la ciutadania és diferent. Tot i que en el cas de les Olimpíades es va arribar a fer un referèndum vinculant (on va guanyar el no), normalment els processos de participació ciutadana acostumen a tenir menys pes. Es fan sessions informatives, on es dóna la paraula a la gent i, de vegades, també donen opció a que la gent transmeti els seus desitjos o propostes per escrit.

Després de més de 20 anys de tradició en processos de participació ciutadana a Hamburg, la plataforma ¿Planbude? (= xiringuito de planificació), sorgida al barri de St. Pauli, ha donat un gir als processos de participació ciutadana fets fins ara a la ciutat. Per una banda, a través de diferents i innovadores eines de participació ha aconseguit resultats molt interessants pel seu abast, la seva concreció i el seu nivell de complexitat. I, per l'altra banda, amb la seva determinació i compromís, i amb el recolzament d'una important mobilització veïnal, s'ha guanyat el respecte de la propietat i l'administració.

Tot va començar el 2010, quan el conjunt edificat anomenat ¿Esso-Häuser? (= ¿cases ESSO?, nom que prové de la gasolinera que hi havia fins al 2013 a la parcel·la) va ser comprat per la immobiliària multimilionària ¿Bayerische Hausbau GmbH?. Des d'un principi, la immobiliària no va amagar que volia tirar a terra els edificis i triplicar la superfície construïda amb un nou complex, construint oficines i habitatge d'*¿alt standing?*.

Els edificis del solar en qüestió, però, tot i no presentar molt bon estat de conservació ni tenir gran interès arquitectònic, havien passat a ser una icona de la diversitat del barri. Les Esso-Häuser era un conjunt heterogeni construït entre 1959 i 1960 i estava conformat per una gasolinera, un túnel de rentat, un aparcament, un hotel, uns 100 habitatges, diversos clubs i petits comerços. El seu emplaçament cèntric, directament a la plaça Spielbudenplatz, l'arquitectura moderna de postguerra i els seus múltiples usos van donar vida a la plaça i han marcat el caràcter del barri dels últims 50 anys.

Arrel de tot això, els llogaters i d'altres veïns del barri es van agrupar dins la ¿Initiative Esso-Häuser ¿ wir sind kein Objekt? (= Iniciativa ¿Cases-Esso? ¿no som cap objecte) per a reivindicar la conservació del conjunt i el compliment de l'obligació del propietari al manteniment de l'objecte. Altres iniciatives com ¿SOS-St. Pauli?, ¿Buy, buy St. Paul? o ¿Megafonchor?(organitzades dins la xarxa ¿Recht auf Stadt? = ¿dret a la ciutat?) també es van adherir a la causa. Finalment, les protestes van arribar als carrers, que van acollir varies manifestacions els anys 2013 i 2014.

St. Pauli és un antic barri portuari i industrial, fora les muralles antigues, característic no només per ser el barri roig d'Hamburg sinó també per ser des de sempre un lloc on hi havia llibertat (de religió, de prejudicis, sobre certes normes de la burgesia...). És un barri obrer i amb una tradició reivindicativa i rebel, conegut sobretot per la resistència oferta durant l'okupació als anys 80 de les cases del carrer Hafenstraße. És un dels barris més densos de la ciutat i també més pobres, i els seus habitants presenten una gran diversitat.

Des de feia temps que el barri vivia una hipergentrificació, *disneyització* i estandardització de la Reeperbahn (el carrer principal de St. Pauli). Els nous edificis que anaven apareixent al barri sense cap vincle amb la lògica pròpia d'aquest havien fet perdre la confiança als habitants de St. Pauli en la capacitat de fer urbanisme i arquitectura dels inversors i les entitats públiques.

Quan a finals de 2013, poc abans de Nadal, es van haver d'evacuar les Esso-Häuser per risc d'esfondrament, va ser quan en una reunió-protesta dins la sala d'actes del FC St Pauli, un grup de gent va decidir que havia de gestionar personalment la planificació del nou conjunt des dels seus inicis. Calia crear una plataforma, que fes arribar la veu i interessos dels veïns als plànols del nou projecte i, amb això, establir unes bases de com la ciutat es pot i s'ha de planificar i construir.

D'aquí sorgeix la 'Planbude'. Després de negociacions amb el districte i el departament d'edificació, finalment, l'administració i el parlament local van acceptar contractar aquesta nova plataforma per a organitzar el procés de participació ciutadana de les Esso-Häuser: un procés que seria independent, obert i fet en comunitat.

El procés de planificació es va iniciar l'octubre de 2014, quan l'equip de la Planbude, fundat per Margit Czenki, Christoph Schäfer i Sabine Stövesand, es va instal·lar en 2 contenidors a peu de parcel·la obrint les portes durant 7 dies a la setmana per a atendre tots aquells que s'hi volguessin involucrar.

Dins els contenidors hi podies trobar exposicions de resultats intermedis i una petita biblioteca urbana. Les visites es podien informar i buscar inspiració, podien contestar idees d'altres participants o continuar desenvolupant-les. Hi havia material per a dibuixar, plastilina, càmeres i un ordinador a disposició dels participants.

Unes de les eines de participació més interessant eren les maquetes. Es podien fer aportacions en tres formats diferents de maqueta. Omplint un formulari, el laboratori Fablab imprimia una maqueta a escala 1:50 d'acord amb les respostes. Amb *Lego* es podia fer una maqueta a escala 1:150 on hi havia definides 2 alçades (3 peces = planta comerç, 2 peces = habitatge) i 3 usos (taronja = habitatge, gris = comerç, blanc = espai públic). I, finalment, amb plastilina es podia fer una maqueta a escala 1:500 on 1,4kg de plastilina equivalien a 24.500m² de superfície construïda. Un cop cadascú havia creat la seva maqueta, es pesava i s'annotava la quantitat de volum desitjada.

D'altres eines de participació eren uns papers negres, per a poder dibuixar-hi una proposta d'alçat nocturn o plànols de la parcel·la per a indicar amb adhesius quines zones es preferirien silencioses, quines de trobada de veïns, quines sorolloses...

A part d'això, es van repartir arreu qüestionaris en 5 idiomes (anglès, turc, rus, castellà, francès, alemany) i es van organitzar xerrades, tallers, festes creatives i tardes temàtiques de bricolatge. Per a aquests esdeveniments es van utilitzar esglésies, places, mesquites, parcs, supermercats i bars.

Després de 6 mesos de procés participatiu, la Planbude va valorar i interpretar formularis, dibuixos i maquetes i van crear el 'St Pauli Code' (= el codi de St. Pauli), que resumeix totes les conclusions extretes i defineix 7 punts irrenunciabls, que defineixen la qualitat de vida del barri. Els resultats són força interessants, sobretot tenint en compte que van ser acceptats

per la propietat i l'administració local: 100% d'habitatge de lloguer (0% de propietat), dels quals 40% habitatge social; 20% habitatge des de cooperatives experimentals o grups autogestionats; locals per als veïns i la subcultura; usos a les cobertes (pista de bàsquet, jocs infantils, chill out i skateboarding); una paret d'escalada; cap cadena comercial; i a la façana de la Reeperbahn petits comerços a l'estil St. Pauli, un balcó públic i el retorn del Club Molotow. Els edificis alts (tema sempre molt delicat aquí) van ser acceptats pels veïns per a tenir diversitat d'alçades dels edificis i les parcel·les es van definir més aviat petites per a tenir diversitat d'arquitectures i estils.

Aquest 'codi St. Pauli' va servir per a establir les bases del concurs d'urbanisme i arquitectura per al solar. Els equips NL-Architects (Amsterdam) i BeL-Architects (Colònia) van ser els guanyadors del concurs d'urbanisme i el concurs d'arquitectura es va repartir entre els despatxos NL (Amsterdam), BeL (Colònia), Lacaton & Vassal (París), IFAU i Jesko Fezer (Berlín) i Feld72 (Viena).

Aquest és un cas d'èxit alhora que un cas molt especial. Cal una gran mobilització de la ciutadania per a que aquest procés tingui la força necessària davant de l'administració local i de la propietat. També ha sigut clau l'equip pluridisciplinari (dels camps de l'art, l'arquitectura, l'activisme, el treball social, la música...), entusiasta amb el projecte i afí al barri, que s'ha involucrat amb el projecte i ha dedicat el temps que requeria.

Els resultats aconsegueixen transmetre la saviesa local als plànols de la nova construcció i atorguen al projecte una nova qualitat. Es fa difícil creure que sigui un exemple que es repeteixi molt sovint, però sí que evidencia que és possible. I aquí està l'experiència: la riquesa que guanyarà un barri que creia haver perdut una icona i part del seu caràcter.

Guida Maymó Camps, arquitecta. Corresponsal del COAC a Hamburg, Alemanya. 2 Octubre 2017

Referències:

planbude.de

initiative-esso-haeuser.de

hamburg.de/stadtwerkstatt

urbanize.at

ajuntament.barcelona.cat/premsa

[1]

Tornar

[2]

Copyright@ Col·legi d'Arquitectes de Catalunya : <https://www.arquitectes.cat/es/node/13404>

Links:

[1] <https://www.arquitectes.cat/es/printpdf/printpdf/13404>

[2] <https://www.arquitectes.cat/es/javascript%3Ahistory.back%281%29>